

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Цветан Иванов Теофанов,

Софийски университет „Св. Климент Охридски“,

за дисертационния труд на Пламен Стефанов Христов

на тема „Енергийната компонента при решаването на Кипърския въпрос”,

представен за придобиване на образователната и научна степен „доктор”

по научна специалност „9.1. „Национална сигурност“,

докторска програма „Военнополитически проблеми на сигурността“”

София

2017

1. Актуалност и значимост на разработвания научен проблем

Енергийният фактор в геополитиката придобива многоаспектни глобални измерения, които неизбежно засягат и Европейския съюз като цяло, и нашата страна в частност. Освен икономиката и финансите те включват и националната ни сигурност, и ситуирането на България в международните отношения и в европейската общност, и вписването ѝ в кръга от регионални интереси на балканските държави.

Преформатирането на блискоизточното политическо пространство и динамиката на произтичащите от него процеси в световен мащаб, както и променящата се ситуация в Източното Средиземноморие, изискват преразглеждане и актуализиране на свързаните с региона стратегии и тактики на българските и европейските институции. Дисертацията на Пламен Христов внася съществен принос в тази посока.

Като изхожда от значителен по обем и съдържание и теоретично осмислен фактологичен материал, авторът на труда аргументира тезата за пряка зависимост на политиката от енергийните ресурси. На тази основа се изясняват предпоставките за създаването на две нови регионални геополитически оси Гърция – Кипър – Израел и Гърция – Кипър – Египет. Изисква се експертните мнения да отчетат промяната в статуквото, за да се предприемат по-адекватни и икономически мотивирани стъпки в енергийната ни дипломация. В дисертацията се посочват и конкретни възможности за участие на страната ни в изгодни за нас проекти. Анализът на енергийната компонента и на перспективите за решаване на конфликтите се прави с оглед на водената от Европейския съюз обща политика за сигурност и отбрана.

Особено приносен е изводът за тясната обвързаност на Кипърския и Блискоизточния въпрос, както и за потенциала на енергийния фактор да влияе на конфликтите в позитивен или негативен план.

Последните събития в Близкия изток и ескалацията на напрежението не оставят съмнения за ключовото геополитическо и геоенергийно значение на региона, който се превръща в поле на противоборство и сблъсък на глобални сили и интереси. Това налага необходимостта да се изработят дългосрочни експертни прогнози за хода и решаването на възникналите проблеми и конфликти и най-вече за ефективните начини на реагиране при тяхното усложняване и изостряне. Изследването на Пламен Христов предоставя задълбочен и приносен комплексен анализ на актуалните политико-икономически реалности в Източното Средиземноморие с цел да се набележат параметрите на кризата и да се предложат пътища и варианти за изход от нея или поне за смекчаване на нейните последствия и за оптимизиране на политическите ни ходове. Въпреки че темата на труда се фокусира върху Кипърския въпрос, съдържанието му всъщност обхваща цялостния контекст на региона и предлага стратегия за провеждане на съобразена с новите реалности външна политика.

2. Оценка на научните резултати и приносите на дисертационния труд

Най-същественният научен резултат и принос на дисертационния труд се заключава в извода за важната роля на енергийната компонента в политическите конфликти, което позволява тя да се отчита като фактор за въздействие върху тях.

Висока оценка заслужават отразяването и анализът на все по-усложняващия се блискоизточен казус, както и набелязаните паралели между него и Кипърския въпрос. Авторът на дисертацията не само притежава задълбочени познания върху политическата история и икономическите условия на държавите от Близкия изток, но генерира продуктивни новаторски идеи за изработването на дългосрочна концептуална рамка за отношенията ни с регионалните сили.

Приемам като цяло изводите на дисертанта и формулираните от него комплексни научно-приложни приноси, засягащи както глобалните стратегически проблеми, така и частните въпроси.

Главно достойнство на изследването е практико-приложният му характер и интердисциплинарният подход. Пламен Христов познава отлично теоретичните извори по темата и се опира на тяхната експертиза.

Същевременно наблюденията и идеите му са проверявани в хода на дипломатическия му опит и се диктуват от реалните политико-икономически условия, както и фиксират конкретни прагматични цели.

Актуалното стечение на обстоятелствата в Близкия изток, засилващата се роля на Русия и Турция в геополитиката и задълбочаващото се сътрудничество между двете държави, както и други важни политико-икономически фактори подсказват, че констатациите и прогнозите на дисертанта подлежат на по-нататъшно осмисляне и вероятно коригиране.

Доколкото почти липсва дистанция от изучаваните процеси и явления, темата остава отворена за доразвиване и за допълнителни интерпретации.

3. Критични бележки

1) Въпреки че в труда се отделя немалко място на българската външна политика по отношение на изследвания регион, тя някак остава в периферията на дисертацията. Направените изводи и прогнози могат да послужат на отговорните институции у нас, но според мен в перспектива темата подлежи на допълване в тази посока.

2) Като филолог и арабист бих искал да обърна внимание на правилното цитиране на изворите и транскрибирането на арабските имена. Без да се впускам в подробности, само ще спомена, че вместо „гр. София, стр....“ е прието да се цитира: „София, с.“ и т.н. Необходимо е да се обърне внимание и на изписването на арабските имена и названия: Зор (или Зохр?) Тарик ел-Молла (или ал-Молла?, с. 84) Абдел Фатах ал Сиси (или Абдулфатах ас-Сиси, или Абделфатах ал-Сиси, или ел-Сиси). При подобни

употреби е необходимо да се спазват българските академични норми или поне да се уеднаквят използваните в труда форми (Зор или Зохран?). Разбира се, подобни грешки, допускани само на отделни места, не хвърлят сянка върху цялостното ми положително мнение за дисертацията, която прави впечатление със своята езикова култура, прецизност и завършеност.

4. Заключение

Като замисъл, реализация, научен подход, вложени усилия и приноси обсъжданата дисертацията напълно отговаря на високите изисквания и критерии за удостояването на Пламен Христов с образователната и научна степен „доктор“. Изхождайки от пълната си убеденост в достойнствата на дисертационния труд на тема „Енергийната компонента при решаването на Кипърския въпрос“, както и в качествата, компетентността и приносите на нейния автор, препоръчвам на научното жури от Военна академия „Г. С. Раковски“ да присъди на Пламен Стефанов Христов образователната и научна степен ДОКТОР.

5. Оценка на дисертационния труд

Категорично смятам, че трудът заслужава не само положителна, но отлична оценка.

19 декември 2017 г.

София

Член на журито:

(проф. дфн Цветан Теофанов)